

Begrebet Middelalder

(2002)

Ophavssituation:

Dick Harrison: ”Jarlens sekel: en fortælling om 1200-talets Sverige”. (2002). IN: Sanne Knudsen & Kim Danielsen: ”Middelalderen – Historie, religion, litteratur og kunst”. (2011). Forlaget Systime.

Kildeintroduktion:

Dick Harrison (født i 1966) er svensker, og han er ansat som professor i historie ved universitetet i Lund i Sverige. Harrisons faglige interesseområde omhandler primært Europas Middelalder, som han har behandlet og beskrevet i en lang række forskellige værker. Ved det følgende uddrag skal man bemærke Harrisons metaforiske sproglige leg med ordene LYS og MØRKE.

Dick Harrison: Begrebet Middelalder

Folk siger at Middelalderen var mørk, og det var den også. Bogstaveligtalt mørk, men IKKE i billedlig betydning. Det samme gælder 1500-tallet, 1600-tallet og 1700-tallet, samt hovedparten af 1800-tallet.

Der var mørkt og sort i det gamle herremands- og bonde-samfund, og det uanset om folk kunne læse eller skrive, om de var kristne eller hedninger, om de levede i paladser eller fattigboliger, om de var skøger eller prinsesser. Vi rige, privilegerede vesterlændinge lever i lysets rige, men det gjorde vores forfædre ikke (...).

Det var først i begyndelse af 1900-tallet, at vi begyndte at se lyset som selvfølgeligt, en kraft eller en magisk ånd, som vi kan fremkalde, hver gang vi går ind gennem en dør og trykker på en knap. Men denne bog handler om 1200-tallet, da verden var meget anderledes.

Mørket, bogstaveligt og håndgribeligt, var naturligt. Det var noget som hørte verden og hverdagen til, noget som ikke blev diskuteret eller stillet spørgsmål ved. Det var lyset, som var det mærkelige og forundringsværdige, ikke mørket.

Mørket herskede ikke kun i skove og marker, på enge og græsmarker, og på markerne omkring gårdene. Selv indenfor husenes vægge og døre, samt borgenes mure og porte, aftegnede verden sig i en sort grå skala.

Tag bare en ting, som manglen på vinduer! I de første huse vore forfædre byggede manglede der lys, hvilket vi opfatter som så selvfølgeligt, at vi ikke reflektere over det. Dagslyset strømmede ind gennem en røgåbning i taget, i bedste fald gennem et glughul i muren, og om aftenen var ildstedet den eneste lyskilde. (...).

Men der fandtes gradforskelle af mørke, nuancer og skift i middelalderens aftner og nætter. Da vore forfædre flyttede ildstedet fra dets gamle plads midt på gulvet, og forvandlede det

til en ovn ved væggen eller i hjørnet, blev rummet alt for mørkt, selv for middelalderens alt andet end kræsende mennesker. Vinduer blev mere almindelige, for dem der havde råd. Talglys blev tændt for at jage at det sorte truende væk, og til særlige højtidelige tider tog man dyre vokslys frem, og satte dem i endnu dyrere og kunstfærdigt udformet lysestager.

I spidsen for udbredelse af brændende lys gik kirken. (...). Landet var blevet kristent, og for almindelige mennesker var sognekirken, tilligemed gården, livets selvfølgelige midtpunkt. Og i kirken fandtes lyset, det hellige åndelige lys, som blev kastet mod mure og mennesker ved hjælp af væger og stager på højaltret. Med sagligt lys blev de onde, mørke magter drevet på flugt.

Ved alle kirkelige ceremonier var der lys. Det tændtes ved dåb, nadver, bryllup og ved de utallige fester kirkeåret var fuld af. Til Kyndelmessedagen, den 2. februar, var der mest lys, da Marias kirkegang blev fejret. Alle de lys der skulle anvendes i kirken blev taget frem, da de på denne dag højtideligt skulle indvies.

